

Anexos

ANEXO 1. PREMIOS EDUCACOMPOSTELA DE RECURSOS EDUCATIVOS EN PROL DA INNOVACIÓN, A CALIDADE EDUCATIVA E A RENOVACIÓN PEDAGÓXICA

Nova Escola Galega e o Departamento de Educación do Concello de Santiago. Co obxectivo de «recoñecer, promover, premiar e difundir publicamente aqueles materiais educativos que polo seu valor e interese poidan contribuír ao desenvolvemento educativo de Galicia, favorecendo a innovación, a calidade na educación e a renovación pedagóxica» realízase convocatoria pública, comunicada a todos os centros escolares de Galicia; en cada ocasión unha Comisión avaliadora académica e institucional establece o valor recoñecido aos traballos presentados cun primeiro, un segundo e un terceiro premio, cunha asignación económica, e un diploma acreditativo en todos os casos, podendo tamén establecer algunha mención. A entrega destes Premios realízase no transcurso dun acto de recoñecemento ás persoas e grupos galardoados, que da fin a cada unha das edicións, celebrado no Salón Nobre de Raxoi, na Casa do Concello.

2006, IV EDICIÓN

1º premio: "SonCine@", do IES de Porto do Son, dirixido por David Iglesias.

2º premio: "O millo", realizado polos alumnos e alumnas de cuarto de Primaria de Porto do Son, baixo a dirección de María Xesús Mágoa Rei.

3º premio: "Convivencia e interculturalidade no noso centro", do IES Antón Fraguas de Santiago.

Mención especial: "A boca e os dentes", do Colexio Andaina de Culleredo.

2007, V EDICIÓN

1º premio: "Como traballar a lóxica matemática a partir das rutinas da aula". O grupo de traballo premiado está composto por María Blanco Corral (CRA de Teo - Bamonde), Mª Dolores González Marquina (CRA de Teo - Oza), Manuel Ángel Masaguer Rodríguez (CRA de Teo - Campos), Mª Ángeles Pousa Díaz (CRA de Teo - Aido), Nuria Fernández Fariñas (CEIP de Laredo - Redondela), Mª José Iglesias Valiño (CEIP Figueroa - A Estrada), Begoña López Fernández (CEIP de Portonovo), Mª Nora Pousa Díaz (CEIP A Ramallosa - Teo) e Susana Viqueira Cobas (CEIP Pérez Viondi - A Estrada).

O ensino das matemáticas no alumnado de educación infantil e de 1º ciclo de primaria a partir das rutinas da clase é o obxectivo de todas as propostas didácticas que se recollen neste interesante

traballo realizado coordinadamente por 9 mestras de 6 centros escolares da Coruña e Pontevedra.

2º premio: "*Programa de acollida do alumnado estranxeiro*", elaborado por Susana Marina Blanco Baluja (coordinadora), Rita Amigo Seisdedos, Concepción Abuín Méndez, Marián Araújo Muíños, Mª Isabel Barreiro Gundín, Valentín Castellano Méndez, Mercedes Espiño Amil, José Mosquera Almuíña, Mª Isabel Pereiro Raposo, Mª Jesús Ríos Creo e Ana Formoso Remesar, do IES Eduardo Pondal de Santiago de Compostela.

3º premio: "*Nova antoloxía latina*", presentado por Óscar Sánchez Vidal, do IES Portovello de Ourense.

Mención especial: "*Árbores que arrolan poemas*", presentado por Mª Dolores Domínguez Díaz e o equipo de profesores/as do CEIP Ramón Cabanillas, de Santiago de Compostela.

2008, VI EDICIÓN

1º premio: "*Xogando coa luz*". O traballo foi realizado por un equipo de profesionais de educación infantil de varios centros galegos, formado por Mª Dolores Vázquez Camino, Mª Carmen Sampedro López, Sandra Real Nimo, Mª Fe Taboada Fernández, Sandra Otero Lemos, Laura Valiño Lemos e Mª Ángeles Vidal López; e pretende buscar estratexias que permitan a introdución de experiencias científicas de xeito rigoroso dentro da aula co fin de favorecer o descubrimento das relacións entre os distintos obxectos, fenómenos e feitos entre os escolares de educación infantil (3- 6 anos).

2º premio: "*O xogo de Macías*", presentado por un equipo de profesores do IES Macías O Namorado, de Padrón. Un proxecto que representa un interesante recurso didáctico para traballar diferentes materiais do curriculum escolar: literatura, lingua francesa, matemáticas, ciencias da natureza, ciencias sociais, plástica, lingua castelá.

3º premio: "*A escola dos avós*", un documental sobre a memoria histórica con testemuños directos que nos falan da situación da escola na Galicia da posguerra e un material didáctico para traballar o documental co alumnado, realizado por dúas profesoras do IES Puga Ramón (A Coruña).

Mención especial: "*1059 imaxes para o estudo da historia da Arte*", posto en marcha no CPI Pecalama de Pontevedra (A Coruña).

2009, VII EDICIÓN

1º premio: "*Brinquedos*"; o grupo de traballo está composto por Xabier López García e Secundino García Mera, do CEIP "Mosteiro de Caaveiro" (As Neves-A Capela).

2º premio: "*Glosario de Artes gráficas en Lingua de Signos Española*"; o grupo de traballo está composto polo profesor Carlos José Correa Otero, do IES Leixa de Ferrol, e a intérprete da Lingua de Signos Tareixa Martínez Barral.

3º premio: "*Unha cidade sustentable*", presentado polo Centro Xuvenil Don Bosco de Santiago de Compostela.

Mención especial: "*Retos para unha época. Os ilustradores galegos 1880-1936*", achegado por Juan Aguilar Madrazo, Mª Mercedes Bangueses Vázquez e José Ramón Iglesias Veiga, do IES Pino Manso (O Porriño).

2010, VIII EDICIÓN

1º Premio: "*Historia das Letras*", presentado por Margarita Alborés Alborés, do CEIP Pío XII de Santiago de Compostela.

2º Premio: "*Preocupacións*" presentado por David González Gómez e o alumnado de 4º da ESO do CPI Doutor Daniel Monje, de Navia de Suarna, Lugo.

3º Premio: "*Achegamento ás TIC en Educación Infantil: O conto dixital*" presentado por Patricia Cinza Sanjurjo, do CEIP Casás (Lugo) e Isabel Seijas Funcasta, do CEIP Cruceiro de Sanxenxo (Pontevedra).

Mención especial: "*Ad Latinitatem*", elaborado por José Alfonso Blanco Quintela, do IES Fontexería, en Muros.

2011 a 2015, inclusive, non se convocaron.

2016, IX EDICIÓN

1º premio: "*Starcach*", presentado polo IES A Cachada de Boiro (A Coruña).

2º premio: "*Ser docente a través da arte*" do colectivo E.S.G.A.Z.A.D.O.S.

3º premio: "*Dimenome*" de Silvia López Gómez.

Mención especial: "*Vivenciando a Idade Media. Unha viaxe desde os xéneros dialogados medievais A regueifa*", presentado por Tania Vázquez García.

2017, X EDICIÓN

1º premio: "*CuntiStar*", do CPI Aurelio Marcelino Rey García, de Cuntis (Pontevedra). O xurado valorou a temática que trata e a diversidade de recursos educativos que propón e o grao de implicación do alumnado no seu desenvolvemento, así coma o seu impacto na comunidade educativa. Cómpre destacar igualmente a atención prestada á fenda de xénero no contexto dixital e as

Entrega de Premios EducaCompostela 2019.

respuestas que ofrece o material para promover o uso e difusión da lingua galega a través dos videoxogos, a robótica e os medios audiovisuais. •

2º premio: "*Proxecto internivel e interetapa de Mitoloxía desde a biblioteca*", presentado por Xosé Cabido Pérez, do IES Fontexería de Muros (A Coruña); Maiuca Cortón Tesouro, do CEIP Felipe de Castro de Noia e Alicia Nimo Liboreiro, do Pepe de Xan Baña de Santa Comba. Destaca por empregar a biblioteca escolar como núcleo vertebrador da revalorización e da difusión da cultura clásica, e por ser quen de aplicar as novas tecnoloxías para crear coñecementos e aprendizaxes, ademais de como vía de cooperación e colaboración entre centros.

3º premio: "*Auga doce*", do CEIP de Barouta, de Ames (A Coruña). Esta proposta permite o coñecemento e a interacción co medio a partir dunha contextualización para o alumnado e a comunidade educativa, e promove a implicación e o sentido de pertenza na comunidade educativa.

Mencións especiais: "*Longa ollada pola Ruta Translatio*", do IES Plurilingüe A Cachada de Boiro (A Coruña).

"*Pirillán*", de Silvia López Gómez, polo seu valor para educar en afectos e emocións.

2018, XI EDICIÓN

1º premio: "*Proxecto IMAGOTECA: Imaxina, Crea e Comparte*", do IES Ramón María Aller Ulloa de Lalín (Pontevedra).

2º premio: "*mClon; Un robot galego Hbre e aberto*", da Asociación Tecnolóxica a Industriosa de Vigo, integrada por docentes do IES Primeiro de Marzo (Baiona) e do IES de Teis (Vigo).

3º premio: para o proxecto "*Santiago Medieval*", do CEIP Lamas de Abade de Santiago de Compostela.

Mencións especiais: "*A Orde de Compostela. O último Gardián da Barca*", do Colexio Manuel Peleteiro de Santiago de Compostela.

"*Sonia a tres bandas*", do CEIP A Ramallosa de Teo, do CEIP de Roxos e do CEIP XII de Santiago de Compostela.

2019, XII EDICIÓN

1º premio: "*A Cianotipia. Recurso didáctico*", presentado polos Equipos da Biblioteca e Normalización Lingüística do CEE López Navalón de Santiago de Compostela.

2º premio: "*Proxecto Xeoclip. Aprendemos nos glaciares*", dos seguintes autores: Jacobo Raúl de Toro Cacharrón, Rocío Romar Noel, Mª Fernanda Moltó Roibal e Alberto Fortes Novoa.

3º premio: "*Filothinking: O Diario filosófico e o Art-thinking xuntos como ferramenta para o pensamento lento e creativo*", presentado por Alicia Eva Garea Traba.

2021, XII EDICIÓN

1º premio: "*Maleta de emerxencias pedagógicas: materiais didácticos en aulas hospitalarias*", presentado por Yésica Teijeiro Bóo, Xesús R. Rodríguez, Tania Caamaño Liñares, Antía Cores Torres, Ana Rodríguez Groba (da Facultade de Ciencias da Educación da USC); María Pilar Porta Rodríguez (mestra da Aula Hospitalaria do Complexo Hospitalario Universitario de Ferrol, CHUF) e María Elena Sobrino Fernández (mestra da Aula Hospitalaria do Complexo Hospitalario Universitario de Santiago (CHUS)).

2º premio: "*Sementar diálogos*", presentado por María del Mar Santiago Arca.

3º premio: "*Afonso reporteiros*", de María Isabel González Piñeiro.

2022, XIII EDICIÓN

1º premio: "*BOIHAUS: un proxecto de bioarquitectura para ensino secundario*", presentado polo IES A Cachada de Boiro.

2º premio: "*Mulleres de Compostela: tras os pasos das nosas pioneiras*", presentado por Coordinación de Igualdade do IES Rosalía de Castro de Santiago de Compostela.

3º premio: "*Xogamos? Unha porta á imaxinación*", presentado por María Isabel González Piñeiro do IES Afonso X O Sabio da Coruña.

**ANEXO 2. IIª EDICIÓN DOS
«RECOÑECIMENTOS SUSO JARES
DE PROGRAMAS E EXPERIENCIAS DE
CONVIVENCIA ESCOLAR», PROMOVIDOS
POR FOANPAS E NOVA ESCOLA GALEGA.**

Vigo, xaneiro de 2019

Categoría 1, dedicada a programas de convivencia pacífica, igualitaria e inclusiva nos centros escolar e a proxectos innovadores en prol da cultura de paz promovidos por centros educativos (Infantil 0-3 e 3-6 anos, Primaria e Secundaria): ao proxecto «Salvem os bosques» promovido conxuntamente pola Escola Infantil Municipal Santa Cristina e a Escola Infantil Municipal Mes- tres Goldar, ambos os dous centros de 0-3 anos.

Categoría 2, dedicada a políticas e programas públicos e iniciativas ou traballos promovidos por administracións, entidades sen ánimo de lucro e persoas físicas: a Asesoría de Bibliotecas Escolares da Dirección Xeral de Centros e R. H. da Consellaría de Educación, Universidade e Formación Profesional da Xunta de Galicia. Esta Asesoría creada en 2003, impulsa desde 2005 o Plan de mellora de bibliotecas escolares (PLAMBE), unha acción específica destinada á renovación das bibliotecas escolares dos centros públicos non universitarios cuxos obxectivos iniciais foron dotar o alumnado das competencias claves relacionadas coas alfabetizacións múltiples e constituír a Rede de bibliotecas escolares de Galicia, de reforzar a súa presenza e acción nos centros e chegar a outorgarlle estabilidade. Na actualidade, no curso 2018/2019, 655 centros públicos e 22 centros concertados dos niveis de Educación Infantil, Primaria, Secundaria, Conservatorios, EOI e Centros de Educación de Persoas Adultas participan no PLAMBE renovando cada curso o seu proxecto educativo centrado na organización

e dinamización da biblioteca escolar concibida como centro de recursos e espazo de contacto coa información dentro das escolas. A Asesoría de Bibliotecas Escolares promove nestes centros programas de fomento da lectura como «Hora de ler», «Ler en mancomún», «Libros a oito», «Maltas viaxeiras», «Clubs de Lectura», «Radio na Biblio», «Clubs de Lectura», «Biblioteca Creativa (antes «Proxecto Escornabots na biblioteca escolar»)»; programas de innovación como o «Concurso de Traballos por Proxectos coordinados ou co apoio da biblioteca escolar», «Voluntariado da lectura», «Programa de Bibliotecas escolares solidarias», «Bibliotecas escolares inclusivas» e actividades de formación do profesorado como as «Xornadas de Bibliotecas Escolares de Galicia», os «Encontros do Plan de mellora de bibliotecas escolares» e os «Encontros dos Clubes de lectura», nos que participan cada edición varios milleiros de profesores e profesoras. A Asesoría de Bibliotecas Escolares desenvolve desde hai máis de quince anos un programa cada curso máis diverso de innovación didáctica, tinguido cos valores do ensino cooperativo e da educación para a paz, que os promotores dos «Recoñecementos Suso Jares» consideramos deben ser visibilizados por toda a comunidade educativa.

Recoñecementos Suso Jares (2020).

ANEXO 3. O SEMINARIO CAMBELA DE NOVA ESCOLA GALEGA^[1].

O Seminario de formación docente Cambela, constituído dentro de Nova Escola Galega iniciou a súa traxectoria hai anos, cun modelo educativo centrado en favorecer a autonomía do alumnado, a partir da acollida e do traballo coa súa globalidade. A formación alcanzada en Análise Transaccional e Psicoterapia Integrativa achegounos ferramentas óptimas e eficaces para profundarmos nesa liña de intervención; e para identificar e abordar as posibilidades e limitacións que implica o establecemento de relacións educativas facilitadoras da autonomía.

A continuación, resaltamos o avance persoal, profesional e colectivo que experimentamos tanto como membros do Seminario Cambela, como nos diferentes ámbitos escolares nos que concretamos a nosa práctica educativa.

O SEMINARIO CAMBELA, UN ESPAZO DE APRENDIZAXE COMPARTIDA

O Seminario Cambela está constituído actualmente por catorce docentes que traballamos en distintas etapas educativas non universitarias, e mais a psicóloga Isabel López Arias, con quen nos vimos formando en Análise Transaccional e Psicoterapia Integrativa, na última década. Unha constante deste Seminario de formación pedagóxica e didáctica, ao longo da súa historia, iniciada no curso 1983/84, foi profundar na *autonomía e relación educativa*. E facelo a través dunha dinámica estábel caracterizada pola análise compartida das diferentes situacións que viviamos nas nosas aulas, sempre en coherencia cos marcos de referencia específicos que iamos construíndo.

As reunións periódicas, inicialmente semanais, convertéronse nunha oportunidade importante para encontrar respostas aos interrogantes que nos poñía a realidade profesional. Respostas que cada compoñente de Cambela xestionaba no seu centro educativo, imprimíndolle o selo persoal que enriquece a diversidade intrínseca a este Seminario. Así avanzamos na concreción do noso modelo educativo.

Desde o principio, fomos moi conscientes de que se trataba dun proxecto apaixonante e ambicioso, das dificultades que supuña a súa posta en práctica. Eliximos Cambela como nome deste grupo de

traballo que experimentabamos como instrumento imprescindible para mellorar a nosa práctica docente, e para afrontar as resistencias contextuais á nosa forma de facer escola. Como nome e como símbolo. Como nome porque unha *cambela é un arado pequeno moi antigo para abrir terras moi duras*. E como símbolo do noso Seminario por se tratar dunha ferramenta que respectaba os ritmos da terra e das persoas, que requiría tempo e paciencia, ir e volver, que imprimía cadencia para ir cantando y contando...

E xustamente así queriamos construír, no día a día, unha escola democrática, inclusiva, pública e con raíces. Unha escola na que o alumnado se sentise acollido na súa globalidade, e onde os seus procesos persoais fosen respectados no seu camiñar cara á autonomía persoal, relacional, académica...

O outro pilar do Seminario Cambela, imprescindible desde os seus inicios, foi Nova Escola Galega (NEG), o *Movemento de Renovación Pedagóxica (MRP)* que respondía plenamente ao noso marco ideolóxico, baseado na cultura do compromiso colectivo, da axuda mutua, da voluntariedade e da confianza na potencialidade transformadora da educación.

En Nova Escola Galega coincidimos a maioría das mestras que seguiriamos permanecendo neste Seminario, e no seu seo construímos este espazo de aprendizaxe compartida que é Cambela. Desde ela entramos en contacto con outros movementos de renovación pedagóxica de distintas Comunidades Autónomas, intercambiamos accións con diferentes realidades educativas máis e menos próximas, participamos dunha formación global e específica que nos enriquecía constantemente (Escolas de verán, Encontros MRPs, visitas a escolas innovadoras...). Un proxecto do que seguimos formando parte, e aberto ás compañeiras que nos fomos incorporando a Cambela.

A nosa autonomía como grupo permitíanos seleccionar, en cada etapa, profesionais competentes nos ámbitos concretos nos que o Seminario focalizaba a súa atención. Unha formación sistemática que consolidaba a bagaxe que traíamos, sinalaba novos obxectivos a contemplar e ofertábanos estratexias que enriquecían o noso labor docente, encamiñándoo cara aos novos retos que emprendiamos.

Inicialmente, centrámonos en como favorecer a motivación, dispoñibilidade e autonomía do alumnado desde a máxima aproximación a el e aos seus procesos. Con Marcelino Vaca descubrimos as amplas posibilidades que para iso ofre-

[1] O presente texto quere dar conta dun longo itinerario de formación, de vivencias e de maduración das mestras que o viñeron conformando; sitúase por unha parte na especificidade, pero tamén, por outra, no feito de ser parte dun Movemento de Renovación Pedagóxica. O texto é parte dun máis amplo relatorio que co título «A AUTONOMÍA NA ESCOLA. SUMAS OU RESTAS?: ABRINDO CAMIÑOS PARA A AUTONOMÍA» se presentou en 2017 no Congreso da Asociación de Profesionais de Psicología Humanista y Análisis Transaccional e figura publicado na Revista de Análisis Transaccional, nº 4, 2018, pp. 83-92. Mostra a vida dun Grupo de Traballo.

cía o *Tratamento Pedagóxico do Corporal* tanto nas sesións de psicomotricidade como a través da organización espazo-temporal das nosas aulas, e da selección de actividades e materiais didácticos adaptados aos obxectivos propostos en cada momento da xornada escolar.

A confianza progresiva no papel determinante da docente no grupo, e na función protectora das normas democráticas que a representaban, permitíanos acompañar tamén indirectamente cada proceso individual e grupal, mediante a xestión simultánea de todos estes elementos. Cada un deles era (e segue sendo) unha oportunidade de ofrecer respostas axustadas ás necesidades individuais e colectivas que se ían pondo de manifesto. E facilitaban o avance.

Na etapa seguinte, por volta de 1993, profundamos coas orientacións da pedagoga arxentina Miriam Nemirosvki a creación de contextos de aprendizaxe na área lingüística compatíbeis coa nosa liña de intervención docente descrita. Exploramos as inmensas posibilidades que a didáctica ofrece acollendo e alentando a diversidade de ritmos e procesos emocionais, cognitivos e relacionais que coinciden no grupo-aula, a través de propostas didácticas que se concretaban en tarefas escolares abertas, diverxentes, e nos diferentes tipos de agrupamento posíbeis do alumnado para realizalas.

No afianzamento desta práctica educativa inclusiva tamén foi decisiva a visita que realizamos na década dos noventa ás Escolas Municipais de Módena (Italia), nas que observamos esta liña de intervención didáctica como dinámica consolidada en todas as áreas curriculares.

Na última década introducímonos, coa psicóloga Isabel López Arias, no mundo da Análise Transaccional e da Psicoterapia integrativa. E descubrímonos facendo rendíbel, cos máximos niveis de benestar no persoal e de eficacia no profesional, todo o aprendido e vivido deica este momento.

Foi decisivo afondar no campo que, no seu momento, a psiquiatra infantil Madó Domínguez (1992) nos abriu en relación á implicación da dimensión emocional do docente, da súa propia globalidade, na relación que establece co alumnado.

Con Isabel López Arias estivemos facendo descubrimentos fascinantes sobre o noso desenvolvemento simultáneo como persoas e como docentes, como membros dun grupo con guía e asemade como profesionais acompañantes dos procesos dos grupos de escolares, e de cada un dos seus compoñentes. A adquisición progresiva

da propia autonomía no Seminario foise traducindo en competencia profesional para facilitar a cada rapaz en relación co grupo ao que pertence.

En ambos os casos comprobamos que a procura dun equilibrio estábel entre as necesidades individuais e colectivas require a superación das resistencias persoais e grupais que impiden avanzar nas tres capacidades coas que Berne define a autonomía en 1964: decatármonos do que sentimos e necesitamos de nós e as demais; manifestalo de forma espontánea, e estar dispoñíbeis para a intimidade, para recibir e expresar honestamente.

O Seminario *Cambela* ofrécenos unhas condicións privilexiadas para avanzar nos conceptos de autonomía e relación, e a interdependencia entre eles, ao posibilitar a análise colectiva do que sentimos e necesitamos nas relacións que se establecen no propio grupo e nas aulas; e o deseño conxunto dos proxectos que elaboramos para desenvolver en ambos espazos.

No ámbito escolar, constatamos a optimización da nosa capacidade para comprender e soste os máis diversos contextos. Así como para orientalos cara ao dobre obxectivo de facilitar que o alumnado experimente o nivel de confianza, seguridade e comunicación que lle permita experimentar de forma positiva e eficaz a autonomía e a relación como interdependentes. E favorecer a cohesión do grupo mediante a creación do vínculo e do establecemento dunha base segura.

LIÑAS DE INTERVENCIÓN NAS NOSAS AULAS

O momento socio-político no que vivimos, derivado da crise económica, lexislacións regresivas e afastadas das necesidades das persoas, vén xerando unha situación "axitada" no ámbito escolar, que se percibe no importante incremento das situacións de "risco" que detectamos no alumnado que chega ás nosas escolas. Risco vinculado a situacións de desprotección e/ou eivas na estrutura familiar, por unha banda, e a dificultade para abordar os problemas de conduta que se presentan nas familias, pola outra.

Abordar isto non é algo novo para as persoas que formamos o Seminario *Cambela*, xa que procedemos de traxectorias comprometidas cunha escola para a vida, acollidora da diversidade. Porén, o noso percorrido, o compromiso coa nosa tarefa e a cantidade de enerxía investida estaba resultando insuficiente para acadar os obxectivos marcados en relación co alumnado, coas familias e cos equipos docentes. Mesmo para nós mesmas como impulsoras e dinamizadoras de intervencións alternativas nestes ámbitos.

Estabamos a pór a enerxía no lugar equivocado? Estamos a pór de máis? ...

A formación teórica en Análise Transaccional e Psicoterapia Integrativa no Seminario *Cambela* ofrécenos respostas para estas preguntas, e axúdanos a axustar expectativas e obxectivos, a mover eficazmente os ámbitos escolares cara ao benestar de nenos, nenas, adolescentes e persoas adultas.

A formación práctica, centrada na análise de casos reais do alumnado, e na elaboración conxunta de propostas de actuación, permítenos coñecer formas saudábeis e eficaces de traballar nos nosos centros, sexa cal for o contexto; saír da impotencia que provocan os ambientes adversos; identificar o que pomos nós e o que poñen as demais persoas que interveñen en cada proceso.

Aprendemos a mirarnos, a definir as nosas necesidades para avanzar con respecto ao punto do que precisamos saír, despois de pór en práctica todo o aprendido. A presentación dun caso *real* exíxenos revisar a formación teórica recibida, e as nosas actuacións respecto del: batería de caricias que estamos a utilizar, os Estados do Eu, as emocións, as necesidades relacionais que aparecen, como estamos ou non respondendo a elas... Require facer unha revisión completa do contexto educativo no que se xeran as condutas, así como das respostas ás nosas intervencións docentes, e aos estímulos do medio, nun sentido amplo.

Analizamos toda esta información con criterios comúns, nun ambiente de seguridade e confianza que favorece abordar as nosas emocións, os xogos nos que entramos, os roles que asumimos... en relación co sistema de valores compartido. Adquirimos recursos que nos fan máis competentes na xestión da comunicación, optimizando a escoita activa e garantindo a intervención desde ela.

Deste xeito, ímonos aproximando á escola acollidora, dispoñíbel, atenta ás necesidades e as diferenzas, *que prima o ser fronte á primacía do facer*. Á escola que acompaña o alumnado no proceso de descubrimento das súas potencialidades para buscar solucións, e para se sentir cada vez máis capaz de implicarse en xestionais.

Exemplificamos isto coa demanda que fai un neno de cinco anos ante un conflito no patio do colexio:

- "*Quero falar coa profe dos enfados*".

Son múltiples os *espazos e tempos escolares* que posibilitan intervencións docentes planificadas e/ou espontáneas, directas e indirectas, que se complementan facendo realidade este proceso. As *sesións de titoría semanais* son os momen-

tos específicos por excelencia. Nelas prima a nosa dispoñibilidade para acoller e atender á globalidade. Os eixos centrais destas sesións de titoría, colectiva e individualizada, definen a nosa liña de intervención docente. Son os seguintes:

- A escoita activa.
- O respecto e validación das emocións e vivencias de cadaquén.
- A atención explícita e resposta axustada ás súas necesidades.
- A experimentación do poder persoal para avanzar na autonomía desde o relacional.
- A oferta de permisos para aceptar e rectificar os seus erros, e de oportunidades para poñelos en práctica.
- Os modelos de coherencia entre o noso discurso e as actuacións.
- A achega de presenza, permanencia e fiabilidade da persoa adulta, xuntamente coa persistencia e flexibilidade cando se conecta co seu sentir.

A coincidencia de profesionais que comparten actitudes, obxectivos e criterios, fortalecen as condicións e amplían o número de contextos que favorecen a autonomía persoal e relacional. As sesións lectivas nas distintas materias, as titorías individualizadas, os tempos de recreo, as actividades complementarias e extraescolares... todas son oportunidades, sistemáticas ou puntuais, de interactuar co alumnado na liña descrita.

Coas persoas adultas, docentes e familias fundamentalmente, tamén tentamos de *ir ao ser para posibilitar o facer*. De identificar as condutas que favorezan a complicidade para avanzar co alumnado como protagonista. De reconducir aquelas que levan consigo a confusión, os enredos, as desvalorizacións... De pór límites potentes ás que causan dano... Todas as actuacións contribúen á construción do *modelo relacional* que queremos ofrecer.

Este proceso educativo tan enriquecedor para o alumnado, tamén comprobamos que o é para o profesorado, xa que, ao ir incorporando e atendendo a súa propia globalidade no relacional, avanza cara ao seu benestar como docente. E a partir del establecemos relacións educativas cun nivel de autonomía persoal e profesional, cada vez maior. E sentímonos máis competentes para xestionar as máis diversas situacións, tendo en conta as características individuais dos distintos colectivos da comunidade educativa.

(...)

LOGROS E RETOS EN CAMBELA

Despois de tantos anos de investigación-acción na escola, valoramos moi positivamente os nosos logros persoais e profesionais, destacando dun xeito moi especial a inmensa satisfacción que nos xera a construción de *Cambela*.

Comprobar a longa traxectoria dun grupo de traballo no ámbito educativo que se crea a partir da coincidencia nos achegamentos entre os seus membros. E no que a coherencia na súa concreción na práctica escolar diaria, foi clave na progresiva consolidación do grupo.

Neste camiñar actual cara á cuarta década de existencia do Seminario *Cambela*, este grupo de traballo, con varias compañeiras xubiladas que seguen a participar nel, vémolos coma unha árbore con raíces moi vivas, e un tronco moi potente, que sostén quince pólas autónomas, que frutifican alí onde se moven individualmente. Nutrindo e nutríndose nel.

O noso reto é seguir pechando este círculo como pólas que florecen favorecendo o crecemento de *novas árbores nas diferentes realidades educativas nas que traballamos*.

Compuxeron o texto, en nome de todo o Seminario: Beatriz Navarro Aguiar, Mª Esther Vázquez Otero e Mª Luísa Rodríguez Pereiro. Tamén conforman o Grupo: Carmela Cons, Carmen Pérez, Elena Couso, Encarna Peiteado, Isabel López, Laura Rodríguez, Lourdes Campoy, María Castro, Rosa Calvo, Rosa García, Tere Ferreiro e Xulia Quintela.

BIBLIOGRAFÍA

BERNE, E. (1966). *Juegos en que participamos. Psicología de las relaciones humanas*. México D.F.: Editorial Diana.

VACA, M. J. (1986). *El tratamiento de lo corporal en los comienzos de la E.G.B.* Andalucía: Editorial Unisport. Instituto Andaluz del Deporte.

VACA, M. J. (1987). *El cuerpo entra en la escuela. Tratamiento pedagógico de lo corporal en el ciclo medio de la EGB*. Salamanca: ICE Salamanca.

VACA, M. J. (1995). *Tratamiento pedagógico de lo corporal en educación infantil: propuesta de un modelo de intervención a través del estudio de un caso en el segundo ciclo*. (Tese doutoral). UNED.

NEMIROSVKY, M. (1999). *La enseñanza del lenguaje escrito... y temas aledaños*. Barcelona: Paidós.

DOMÍNGUEZ SANTOS, M. D. (1994). *Saúde mental e sociedade*. Santiago: Asociación galega de educación para a saúde.

CHALVIN, M. J. (1998). *Enseño e análise transaccional*. Santiago: Laiovento.

VIEIRA, H. (2007). *La comunicación en el aula. Relación profesor-alumno según el Análisis Transaccional*. Madrid: Narcea.

DUCH, G. (2013). *Mucha gente pequeña*. Barcelona: Editorial Pol-len.

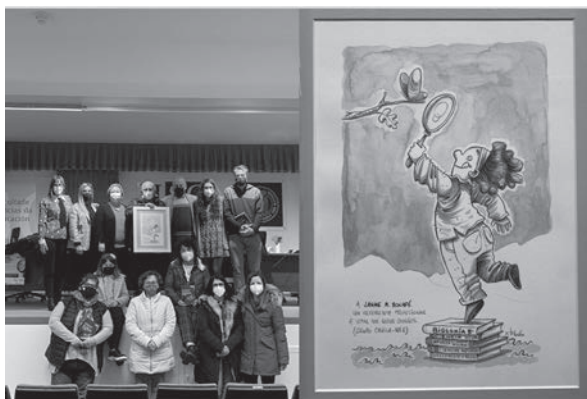

ANEXO 4. O GRUPO CAVILA: SEMPRE COA OLLADA ENTRE A INNOVACIÓN E OS MATERIAIS DIDÁCTICOS.

Este ano no grupo tamén estamos de celebración, son os primeiros vinte anos do Grupo CAVILA. O tempo pasou axiña, sobre todo, grazas a un traballo compartido e cheo de ilusión.

Esta é a perspectiva na que se asenta o traballo do Grupo CAVILA. Persoas de diferentes perfís profesionais con algo en común: preocupadas pola calidade educativa e dentro dela, pola importancia dos materiais e medios curriculares e didácticos, destacando a súa vertente analítica e avaliativa aplicada tanto en contextos escolares como sociocomunitarios.

Un traballo centrado, nun primeiro momento na perspectiva da nosa comunidade autónoma, pero que foi quen de traspasar os seus límites possibilitando procesos de transferencia de coñecemento que atenden a realidades e necesidades diferenciadas. Ademais possibilitou a xeración de experiencias de participación compartida que son sinal de identidade do propio grupo. Así, contamos co *Seminario de Avaliación de Materiais Didácticos*: *Jaume Martínez Bonafé* que neste 2023 alcanzou a súa quince edición.

Fotografía realizada durante o XIII Seminario de Avaliación de Materiais Didácticos (2021), acompañando o profesor Dr. Jaume Martínez Bonafé. Á dereita cadro homenaxe realizado por Xosé Tomás.

Este Seminario de Avaliación de Materiais Didácticos comeza a desenvolverse no ano 2010 (Imaxe 2) e con esta actividade compartimos e reflexionamos desde unha perspectiva profesional sobre o papel dos recursos educativos nos procesos educativos. Ao tempo, xéranse estratexias para implicar ao membros da comunidade educativa na súa análise e valoración. Desta forma, configúrase como unha aprendizaxe recíproca para o enriquecemento mutuo. O seu formato é a través dun seminario-obradoiro no cal avaliar materiais didácticos de diferente índole e tipoloxía

Fotografía de grupo do Seminario do ano 2011.

de uso o que favorece a interacción entre as persoas asistentes e aquelas persoas expertas que interaccionan como iguais. Estamos a falar dun desenvolvemento do coñecemento profesional compartido dentro dun contexto de movemento de renovación pedagóxica. Ademais, favorece a identificación da evolución dos recursos e medios educativos, contando para isto con persoas profesionais de recoñecido prestixio.

Todo o tratado e experimentado nestas xornadas permite xerar valoracións do estado da cuestión e favorece a elaboración de novas propostas de avaliación de materiais que poden ser trasladadas aos diferentes sectores da comunidade educativa e científica. Falamos da elaboración de modelos de avaliación que son aplicados e validados dentro do propio Seminario e co seu emprego na práctica educativa. Ademais, supón a xeración de estratexias de preselección reflexiva na toma de decisións para a súa elección.

Desta forma, xerase un proceso avaliativo formativo que ao mesmo tempo permite identificar novas metas dentro dunha cultura profesional comprometida coa calidade educativa.

Falamos de identificar o impacto dos materiais na práctica educativa e de considerar as posibilidades que poden ofrecer para realizar que esta sexa equitativa, adaptada, xusta e comprometida coa mellora social, entre outros aspectos.

Tamén, configúrase como pulo á traxectoria investigadora de moitas das persoas que conforman o Grupo CAVILA, participado durante estes anos en varios proxectos de investigación galegos e nacionais relacionados coa análise dos materiais didácticos, particularmente nos últimos anos en relación coa análise da dixitalización na ensinanza. Esta participación tense materializado en diferentes artigos de carácter científico, sen esquecer igualmente, a coordinación dalgúns números monográficos relacionados co tema, como é o caso do da RGE (nº 80) baixo o título: *Crear*

CAVILA en Valencia durante a celebración do XV Seminario Internacional de Avaliación de Materiais Jaime Martínez Bonafé (2023).

para aprender: *STEAM*, os dous volumes sobre videoxogo na Revista Colombiana de Educación (nº 84 e nº 85, ano 2022) ou o nº 39 de Pedagogía Social. Revista Interuniversitaria (2021), baixo o título *Recursos educativos y materiales didácticos en contextos sociocomunitarios*.

Igualmente e coa idea de crear oportunidades de reflexión sobre o sentido e significado dos Libros de Texto e Materiais Didácticos, no ano 2001 puéronse en marcha as Xornadas sobre os Materiais Didácticos. Estas xornadas tamén pretendían constituírse nun espazo de difusión e coñecemento de experiencias innovadoras que dalgún xeito puideran servir de referencia para o profesorado. No ano 2014 tivo lugar a última edición, realizándose as dúas últimas edicións coa Coordinadora de Equipos de Normalización Lingüística. É probable que nalgún momento se retome esta iniciativa. Froito dos primeiros encontros deriváronse as seguintes publicacións: *Materiais Curriculares e Diversidade Sociocultural en Galicia, A elaboración e adaptación dos materiais didácticos como estratexia para atender a diversidade* e *Materiais e experiencias didácticas innovadoras*.

De igual xeito, o noso interese polo papel dos recursos educativos nos museos, no ano 2006 organizamos no Museo do Pobo sGalego a Exposición e Xornadas que tiveron como título: *Actividades e Recursos Educativos dos Museos de Galicia*. Deste traballo derivouse a publicación co mesmo título.

Nesta mesma senda, camiñan outras actividades tamén moi vinculadas ao grupo. Por exemplo, está a súa activa participación nos cinco congresos realizados ata o momento sobre a Fenda Dixital. O último, tivo lugar de forma online (outubro de 2021), baixo o título: *V Congreso Internacional A Fenda Dixital: videoxogos, ludificación e aprendizaxe baseada en xogos dixitais*. Isto, sen deixar

de lado a participación na organización do *International Symposium of Music Education & Didactic Materialso*, celebrado en xaneiro de 2019 en Santiago de Compostela e na edición que se celebra á finais deste ano en Brasil.

Outra destas experiencias participativas con especial significatividade para as persoas que forman o grupo son os premios *Educacompostela*, sendo parte do seu xurado e implicándose activamente na difusión desta actividade.

Como vemos, en todas estas actuacións, teñen cabida institucións de diferentes ámbitos que teñen entre as súas finalidades aspectos educativos relacionados cos materiais e medios curriculares. Falamos por exemplo, de escolas, universidades, colectivos de familias, concellos, entidades de investigación, da educación social e incluso, atendendo a perspectiva do propio alumnado.

Ao mesmo tempo, o grupo configúrase coma un espazo de interrelación de contextos educativos escolares e sociocomunitarios. Isto favorece, tanto o coñecemento como a comprensión mutua, identificando necesidades, pero sobre todo, creando posibilidades de crecemento compartido. Son sinerxías colaborativas que, a veces traspasan ao propio grupo, pero que ao final, sobre todo, repercuten positivamente no verdadeira importante da educación: as persoas cara as que se dirixe.

Á vez, camiña á par da sociedade sendo quen de atender aos novos modelos e desafíos educativos. Desta forma, os medios e recursos dixitais son incorporados aos seus ámbitos de actuación e atenden tanto a súa dimensión evolutiva na práctica escolar como ao seu análise en situacións de cambio como a súa repercusión no tratamento educativo da Covid-19 (*RGE: Covid 19. Re-pensar a educación*).

Así, falamos dun traballo participativo e cooperativo, xa consolidado, pero que conserva a esencia dos seus primeiros pasos. Como vemos, continuamos camiñando, sendo conscientes que o facemos grazas a todas as persoas que fixeron e o fan posible. A todas elas, o noso máis sincero agradecemento tanto pola súa compañía coma polo seu bo facer. Sen elas non sería posible estes 20 anos de ilusión. Grazas a todas elas e como non, a NEG.

ANEXO 5. SOCIOS E SOCIAS DE HONRA

ANO	SOCIAS E SOCIOS DE HONRA	REFERENCIAS
1985	Baltasar Vázquez	<ul style="list-style-type: none"> Mestre de Bustavalle (Maceda) cando foi destituído en 1936 e separado definitivamente do ensino. Condenado a pena de morte, que logo foi conmutada. Reposto na profesión a finais do franquismo, xubilouse na escola da Gudiña, onde viviu ata a súa morte. Dirixiu a revista <i>Escuela de Trabajo</i> en 1933, e defendeu as teses da pedagogía marxista, militando no PC.
	Armando Fernández Mazas	<ul style="list-style-type: none"> Mestre de Vilariño (Pereiro de Aguiar), destituído en 1936, e separado do ensino. Cando se reincorporou en 1963, xubilouse na escola de Pombeiro (Lugo). Incorporouse á ATEO en 1933, e colaborou en <i>Escuela de Trabajo</i> defendendo as teses trosquistas. Durante as etapas máis duras da represión agochouse en Castro Caldelas e exiliouse en Castro Laboreiro (Melgaço).
	Eladio Marcos Rodríguez	<ul style="list-style-type: none"> Mestre en Abeleda (Castro Caldelas) cando foi destituído en 1936. Logo fundaría unha academia en Monforte, clausurada por orde gubernativa en 1948. Exiliado en Arxentina, sendo creador, co nome de Marcos da Abeleda. Volveu en 1975, xubilándose en escolas do Ribeiro.
	Adolfo Rodríguez Ansias	<ul style="list-style-type: none"> Foi un dos principais activos da ATEO na dinamización asociativa e de xestión da revista. Un dos máis perseguidos, conseguiu sobrevivir escondido sen ver a luz en case tres décadas. O profesor Xoán Carlos Chilhón, amigo da familia, que o coñeceu de pequeno, está a preparar unha biografía.
	Manuel Sueiro Iglesias	<ul style="list-style-type: none"> Natural de Cerdedo, instalouse en Ourense nos anos vinte, fundando un colexio laico, a "Academia General". Radical socialista e home culto foi un dos referentes da ATEO nos anos da República. En 1936 escondeuse na súa terra. A súa saúde e a censura xa non lle permitiron volver ser o mestre exemplar como era caracterizado.
	Raúl González	<ul style="list-style-type: none"> Mestre de Sampaio de Ventosela, un dos grandes activistas da práctica da escola nova no Ribeiro, en particular dos centros de interese de Decroly. Agnóstico, mestre exemplar, destituído e condenado a pena de morte, logo conmutada. Dedicouse ao ensino privado na Academia Bóveda, sempre baixo sospeita e control policial.
	Herminio Barreiro Calvete	<ul style="list-style-type: none"> Mestre en Bordel (Pontevedra), ata a destitución en 1936. Escondido 2 anos, foi logo detido e condenado a 30 anos. Non reingresou na profesión ata 1974, como vítima dun maxisterio roubado. Pai do querido profesor, amigo e membro de Nova Escola Galega, Herminio Barreiro Rodríguez, quen pronunciou a conferencia que precedeu á entrega de distincións.
	Viúva de Abel Carbajales	<ul style="list-style-type: none"> Compañeira do mestre republicano de Ansemil (Celanova), a quen ela tivo que sacar da cadea de Celanova, a forza de insistencia. Membro de Izquierda Republicana, chegou a ser concelleiro; activo na ATEO, defendendo as teses do traballo activo na aula, fronte aos debates máis ideolóxicos que propuña o sector marxista da asociación. En 1935 promoveu a creación da Casa do Mestre para aglutinar a sectores plurais da profesión.
	Amparo Sánchez	<ul style="list-style-type: none"> Viúva de Luís Acuña. Representou o mestre galeguista no acto. Acuña, que ademais se distinguiu polo seu traballo literario, era mestre en Tibiás (Pereiro de Aguiar) ata o traslado a Madrid en 1934. En 1936 volvía a Ourense e foi destituído, pasando a exercer na Academia Bóveda ao igual que outros compañeiros.

1993	Avelino Pousa Antelo	<ul style="list-style-type: none"> • Logo de iniciarse como mestre en terras de Lugo, e de estudar por invitación do empresario Antonio Fernández na Misión Biolóxica de Galicia, pasou en 1948 a exercer como mestre na escola de fundación da Granxa de Barreiros (Sarria), onde puxo en práctica un singular e coñecido ensaio de nova escola rural en Galicia, da man da metodoloxía decroliana. Desde alí, puxéronse en marcha os Cursiños agropecuarios da provincia de Lugo, existentes con esta orientación en bastantes escolas ata fin dos anos sesenta. Avelino Pousa daquela exercía xa como mestre de escola pública e incorporouse ao Grupo Freinet en Galicia. Destacado galeguista e fomador de profesorado.
	Luís Taboada Camoeiras	<ul style="list-style-type: none"> • Estudante do Plan Profesional da República cando o sorprendeu a guerra con 18 anos; tivo que enfrontarse a un expediente por falsas denuncias, a pesar de estar no servizo militar. Membro de Mocidades Galeguistas seguiu fiel ao seu ideario ata a súa morte en 2010, logo do desempeño da profesión longo tempo en Bouzas (Tamallancos). Colaborou en actividades de NEG, como na escrita a man do libro <i>O Garabullíño e a Escola Elástica</i>.
	Gregorio Sanz García	<ul style="list-style-type: none"> • Este mestre segoviano incorporouse á Escola Agrícola Pedro Murias de Ribadeo en 1922. Desde 1928 ata xullo de 1936 foi mestre público na Mariña e promotor da educación popular e da organización societaria do maxisterio. Uxetista. Preso político durante cinco anos. Mestre renovador. Só puido reincorporarse ao maxisterio público en 1959, ata 1970. O seu relato <i>Uno de tantos</i> está na orixe do film <i>A lingua das bolboretas</i>. Deu a pista para chegar á biblioteca e documentos do inspector Manuel Díaz Rozas.
2003	Antía Cal Vázquez	<ul style="list-style-type: none"> • Nada en Cuba de familia galega, logo de regresar a Galiza e de realizar a súa formación, abriu en Vigo en 1961 o colexio privado Rosalía de Castro, con criterios de renovación didáctica e de Escola Nova, sendo pioneira da renovación pedagóxica en Galicia e conectando o colexio coas experiencias catalás. Importaba que un neno fose zurdo para non contrarialo e o que falaba galego non sentía vergoña. A xeografía estudábase sobre o terreo e os problemas ligados á vida real dunha cidade. Era "outra cousa"..
	Dolores Pumariño Vilela ("Lilí")	<ul style="list-style-type: none"> • O seu traballo estivo unido á educación infantil, onde exerceu de directora do Colexio Roi Xordo de Lugo. Estivo relacionada coa Educación para a Paz/NEG, participando en moitos dos seus Encontros e levando adiante actividades no seu centro inspiradas neste movemento. Promoveu o achegamento e a participación das familias na educación dos seus fillos.
	Dolores Rodríguez Presedo ("Pepa")	<ul style="list-style-type: none"> • Formouse como mestra no marco da pedagogía Freinet en Galicia. Foi das primeiras mestras especialistas en Educación Preescolar. Como tal, estivo cinco anos en Louro. Durante 9 cursos percorreu as aldeas de Galicia, primeiro en terras de Chantada e Taboada e despois en Frades, Ordes, Oroso..., animando e axudando as nais a informarse e a tomaren en serio a educación dos seus fillos xa nos primeiros anos, amando o seu idioma, aproveitando as oportunidades do seu contexto, propiciando auténticas comunidades de aprendizaxe. Pepa desenvolveu os últimos dez anos na escola unitaria do Cabezo (Abellá).
	Carmela Iglesias Pérez	<ul style="list-style-type: none"> • En 2022 deixounos con moitos oitenta anos unha grande mestra. Forxada no espazo crente cristián galego de base e na pedagogía Freinet, foi tamén militante do nacionalismo democrático. Despregou unha moi rica actividade educativa cos nenos e nenas das terras de Negreira, onde acompañou a mobilización social. Como mestras de mestras foi unha das promotoras do Grupo Freinet en Galicia, logo incorporada a NEG.

2003 (segue)	Mariano Guizán Sánchez	<ul style="list-style-type: none"> Desde Ferrolterra hai moitos anos ata a Amaía. Con el, os nenos e as nenas fixeron textos libres, auscultaron a natureza e os seus ritmos. Se cadra co mestre tamén aprendían que pode haber un bo Deus que fala de irmandade. Que o digan senón, tamén, os Irmeiros, tantos anos semente de comunidades novas dunha Igrexa reconciliada con este País, e os lectores, as lectoras de <i>Encrucillada</i>.
	Antonio Vázquez Martín	<ul style="list-style-type: none"> Mestre de diversas escolas na provincia de Ourense entre 1941 e 1984. Destacou especialmente na Didáctica das Matemáticas e Ciencias da Natureza, e foi dos primeiros mestres específicos de música no Colexio Curros Enríquez. A introdución do Xadrez na Escola foi outra das súas afeccións.
2008	Rosa Liñares García	<ul style="list-style-type: none"> Rosa Liñares foi unha das persoas fundadoras de NEG, e unha integrante destacada dentro da organización ao longo de toda a súa vida profesional. Desenvolveu boa parte da súa traxectoria en Oroso, primeiro na escola unitaria do Cachopal, logo no CEIP de Sigüeiro (desde a concentración) e a última etapa no IES de Oroso. De Rosa debe ser salientada a coherencia e o rigor da súa práctica docente cos valores que emanaron sempre desde a propia NEG, e a partir dos que dinamizaba os equipos de traballo con iguais nos centros educativos, contribuindo a crear modelos de xestión dunha escola pública democrática, galega, inclusiva e laica.
	Valentín Arias López	<ul style="list-style-type: none"> Formado por Avelino Pousa continuou o exercicio docente do anterior na escola da Granxa de Barreiros, antes de exercer como mestre público na cidade de Vigo. Foi impulsor da galeguización do ensino, mediante diversas iniciativas e tamén xerente, gratuito, da Editorial Galaxia nos anos setenta. Xunto ao labor escolar, o seu traballo de tradutor de literatura xuvenil internacional para a edición galega é impagable.
	María Luísa De la Torre Gómez	
	Xesús Alonso Montero	<ul style="list-style-type: none"> Foi educador nas aulas de educación secundaria e universitaria, e segue exercendo día a día —cos seus máis de 94 anos— como educador desde a tribuna, desde a mesa de traballo... ou abeirados a un café. Profesor na Escola de Maxisterio de Santiago, en 1957, pasou logo por Palencia, por Lugo, e polo Colexio Universitario de Vigo, para vir dar de novo a Compostela, como catedrático na súa Facultade de Filoloxía. Propiciou sempre que o alumnado fose/sexo creador de textos críticos. Entre os moitos textos seus, foino <i>O galego na escola</i> (1970), o primeiro libro de texto de ensino do galego.
	Cristina Álvarez Rodríguez	<ul style="list-style-type: none"> Desenvolveu unha dinámica acción educativa como mestra nas terras do Salnés. Foi unha das integrantes do colectivo Escola Aberta, integrado logo en Nova Escola Galega, con outros ensinantes do Salnés que mantiveron logo tempo unha notable actividade, redunando nas programacións de lingua galega e de ciencias sociais, en particular nos centros de primaria, e anteriormente de EXB. Entrevi decisivamente tamén na elaboración do material didáctico <i>Galicia en Imaxes</i>, xunto co seu compañeiro Antón Rozas Caeiro.
	Xoán Babarro González	<ul style="list-style-type: none"> Escritor e lingüista, estudou Maxisterio e é licenciado en Filosofía e Letras, ingresando no corpo de mestres por oposición en 1968. Traballou arreo pola introdución do galego na escola e mais pola recuperación e defensa da lingua galega en Asturias, onde desenvolveu o labor docente ata 1971, data en que se trasladou a Galicia. É membro correspondente da Real Academia Galega desde o 2002.

XXIX Asemblea de NEG. A nave de Vidán, 2013.

2013	Olga Araújo González	Natural de Vilanova dos Infantes. Mestra e psicopedagoga. Directora do centro de Educación Especial de Celanova (Patronato María Soriano) ata a súa desaparición por inclusión nos centros ordinarios que apoiou, favorecendo a incorporación laboral deste alumnado. Xubilouse como orientadora do IES O Couto en Ourense.
	Agustín Fernández Paz	<ul style="list-style-type: none"> Membro do grupo Avantar e, como tal, cofundador de Nova Escola Galega, foi un mestre renovador e un fantástico escritor de máis de cincuenta títulos, actividade na que obtivo numerosos premios, de xeito principal no ámbito da LIX. A súa participación en NEG foi moi salientable, sobre todo no campo da normalización lingüística.
	Flora Fondevila Vázquez	Exerceu como mestra e dinamizadora na provincia de Pontevedra das Escolas Asociadas á UNESCO. Foi Coordinadora estatal deste programa escolar. Asídua participante nos Encontros de Educadoras/es pola Paz desde 1989. Doctora pola UNED coa tese titulada "La contribución de las escuelas asociadas a la UNESCO a la innovación curricular y organizativa". Colaborou no nº 33, monográfico, da <i>Revista Galega de Educación</i> . Foi tamén presidenta da UNICEF en Pontevedra.
	Xesús Portas Ferro	Ao longo de corenta anos pasou como ensinante por múltiples e diversos centros públicos: institutos de bacharelato, unha escola universitaria, varios colexios de EXB e dous CEIP, e durante tres cursos estivo adscrito ao programa Preescolar na Casa. Coordinou diversos programas de innovación con implicación de toda a comunidade educativa, nomeadamente, proxectos de educación para o consumo, normalización lingüística, teatro escolar, coros infantís... Na escola e fóra dela (asociacións, coros musicais...) promoveu e promove aínda hoxe a educación popular, a animación sociocultural e a dinámica acción-reflexión-acción..
	Maribel Santos Pérez	Mestra da escola unitaria das Conchas, á beira do encoro do mesmo nome, e logo do Grupo Escolar de Bande, onde se xubilou. Activista política e concelleira de Bande polo PSOE en distintas lexislaturas. Dinamizou un grupo de mestras de escolas unitarias da contorna para introducir a pedagogía Freinet en 1973, realizando actividades de formación, elaborando xornais escolares e intercambio de correspondencia con escolas de fóra de Galicia.
2022	Francisco Martínez (Quico)	<ul style="list-style-type: none"> Natural do Bierzo (León), membro do Partido Comunista, formou parte da guerrilla antifranquista que actuaba en Galicia-León. Estivo exiliado en Francia. Activista incansable dedica a súa vida a desvelar as accións da guerrilla e a represión franquista, colaborando con asociacións memorialistas. Participa activamente nas actividades do Seminario da Memoria de NEG desde o seu inicio, no ano 2010, contribuíndo ao desenvolvemento -por parte do profesorado- dunha sensibilidade comprometida, responsable e activa coa democracia e os dereitos humanos.

ANEXO 6. OS MOVEMENTOS DE RENOVACIÓN PEDAGÓGICA

Un conxunto de instancias organizativas do profesorado para a formación, o debate e a proposición de novos horizontes educativos, que viñeron desenvolvéndose, fundamentalmente, desde os pasados anos 70.

Unha alternativa ao modelo educativo existente para a súa transformación nun modelo universal, ético, crítico, inclusivo, científico, laico, democrático que inclúa a participación na sociedade como meta e o desenvolvemento integral da persoa.

- Unha alternativa pedagóxica e de formación do profesorado.
- Unha alternativa ao sistema, que loite contra a inxustiza social desde a defensa dos valores da Escola Pública.
- Un lugar de encontro para pór en marcha cambios e contrarrestar a "soidade de acción".
- Unha REDE, autoxestionada, independente, plural e aberta a outros sectores non só docentes. Desenvolvidos fundamentalmente nos anos setenta, os Movements de Renovación Pedagóxica traballamos e loitamos por renovar e democratizar a escola, cunha formulación non só educativa senón tamén social. A organización de Escolas de Verán foi a nosa actividade máis coñecida publicamente. Pero non é a única nin a que define con exclusividade o noso traballo e identidade. Estas, máis ben, hai que buscalas na implicación de cada persoa no seu centro e en grupos de traballo que, mediante a reflexión-acción, buscan mellorar a súa práctica pedagóxica cun sentido crítico e non só académico.

Con todo, considérase imprescindible dar tamén respostas globais ao sistema educativo, polo que existe unha Confederación Estatal de MRP, mantendo sempre o pluralismo interno e a autonomía en cada territorio, así como, por suposto, a independencia respecto das administracións educativas.

- A organización dos MRP establécese a tres niveis:
- MRP de base que actúan localmente.
  - Federacións que canalizan a actuación en territorios máis amplos, autonómicos etc.
  - A Confederación Estatal como coordinadora e potenciadora do intercambio entre territorios.

CONFEDERACIÓN DE MOVEMENTOS DE RENOVACIÓN PEDAGÓGICA (CMRP)

A Confederación estatal confórmana representantes dos Movements de Renovación Pedagóxica de todo o Estado. O obxectivo principal é revitalizar a nosa presenza como colectivo e como Federación de Movements de Renovación Pedagóxica dentro da propia Confederación estatal.

O traballo na Confederación organízase do seguinte modo:

- Encontros que se celebran anualmente abordando un tema específico, e que cada ano teñen lugar nunha comunidade autónoma diferente.
- Congresos que, con carácter extraordinario, afondan nunha problemática educativa.
- Mesas de traballo: específicas de investigación e debate arredor de diversos aspectos do currículo e/ou da educación en xeral. As mesas de traballo son variables no tempo en función do aspecto que se trate.
- Actividade de concertación con outras organizacións sociais ligadas ao ensino e con preocupacións similares.
- Reunións da mesa Confederal.
- Información e valoracións públicas sobre cuestións de política educativa.

A Confederación de Movements de Renovación Pedagóxica ten entre os seus fins:

- O desenvolvemento teórico e práctico do modelo de Escola Pública, definido substancialmente nos seus documentos, que historicamente contribuíron de forma destacada ao xurdimento e desenvolvemento de posicións renovadoras e comprometidas entre o profesorado.
- A reflexión e a acción sobre a estrutura do Sistema educativo, os proxectos educativos da Escola Pública e os proxectos curriculares, incidindo consecuentemente na formación do profesorado e abordando os temas de política escolar e social relacionados con todo isto.
- A coordinación de actividades dos diferentes Movements de Renovación Pedagóxica do Estado para intercambio de experiencias que, no campo da renovación pedagóxica, poden axudar á mellora da práctica docente.

ENCUNTROS E CONGRESOS DA CONFEDERACIÓN DE MOVEMENTOS DE RENOVACIÓN PEDAGÓXICA

Nº	ANO	LUGAR	TEMAS/ASUNTOS
I	1979	Almagro (Ciudad Real)	• Inicio coordinación MRP
II	1980	Daroca (Zaragoza)	• Coñecemento mutuo entre os grupos
III	1981	Sevilla	• Modelo de Escola Pública
IV	1982	Donostia	• Análise fracaso escolar e organización MRP. 14 colectivos asistentes
V	1983	Salamanca	• Horizonte democrático e reforma da educación. 30 colectivos asistentes.
1º C	1983	Barcelona	• Congreso de MRP (3-6. XII. 1983)
VI	1984	Santiago de Compostela	
VII	1985	Cáceres	• Análise dos Proxectos de Reforma en proceso
VIII	1985	Murcia	• Análise sociolóxica do sistema educativo e postura contra a carreira docente.
IX	1986	Calviá (Mallorca)	• Modelo de escola pública
X	1987	Granada	• A Reforma da ensinanza: Facer entre todos a escola de todos; ante o proxecto ministerial.
2º C		Gandía (Valencia)	• II Congreso Estatal de MRP (27-29.IV) 300 participantes (70 de Cataluña)
XI	1990	Donostia	
XII	1991	Baños de Montemayor (Cáceres)	• O profesorado e a renovación da escola
XIII	1992	El Poular (Madrid)	
XV	1993	Cuenca	• O novo profesorado
XVI	1995	Huesca	• Transversalidade ou fundamentación do currículo?
3º C	1996	Torremolinos (Málaga)	• 3º Congreso estatal de MRP
XVII	1997	Mérida (Badajoz)	• A calidade e a liberdade en Educación
XVIII	1999	Gandía (Valencia)	• Traballar coa diversidade. Superar a desigualdade
XIX	2001	Calella (Barcelona)	• Tempos escolares, tempos vitais.
		Madrid	• Congreso: Construír a escola desde a diversidade e para a igualdade.
XX	2002	Alcalá de Henares	• Educación básica. Cultura básica. Currículo básico
XXI	2004	Almagro (C. Real)	• Educación e cambio social
	2005	Córdoba	• Foro Social Ibérico pola Educación
XXII	2006	Santiago de Compostela	• Democracia, cidadanía e educación
XXIII	2007	Mutxamel (Alicante)	• Infancia, adolescencia e mocidade: unha nova mirada
XXIV	2008	Úbeda (Jaén)	• As competencias básicas
XXV	2009	Menorca (Balears)	• Educación é participación
XXVI	2010	Mérida (Badajoz)	• Somos máis: educación e inmigración
4º C	2014	Segovia/Lleida	• Educar y aprender en un nuevo escenario
XXVIII	2016	Alacant	• Unha educación para un mundo máis xusto
XXIX	2017	Cuenca	• Cara un mundo máis xusto: rexeitando a exclusión
XXX	2018	Prat de Llobregat (Barcelona)	• Aulas que respectan e abrazan
XXXI	2019	Vélez (Málaga)	• En defensa do público para un mundo máis xusto
XXXII	2020	(De carácter dixital)	• Valores, contravalores e currículo
XXXIII	2022	Santiago de Compostela	• Desafíos da Escola Rural
XXXIV	2023	Cheste (Valencia)	• Futuro compartido dos MRP: reflexións e propostas.